

תמר זהרי

המעבדה לחקר הכינרת, חקר ימים
ואגמים לישראל

ציטוט מומלץ

זהרי ת. 2011. משבר הדיג בכינרת.
אקולוגיה וסביבה 2(2): 89-90.

דיג בכינרת | צילום: ג'יימס שפיר

משבר הדיג בכינרת

בקצרה

גיליון קיץ 2011 / כרך 2(2) 1 במאי, 2011

מאז שהתקבלה באפריל 2010 החלטת ממשלה על הפסקת הדיג בכינרת לשנתיים, נדון העניין רבות בתקשורת: לא רק בישראל אלא אף בעולם כולו. ההחלטה על השבתת הדיג מקורה בצורך להגן על הכינרת כמערכת אקולוגית ולאפשר התאוששות של הדגה שבה. בידיעה זו יפורטו הרקע להחלטה זו והשתלשלות הדברים שהביאה לאי-קיומה. בשנים האחרונות חלה ירידה תלולה בשלל הדיג בכינרת, והוא הגיע למינימום של כל הזמנים בשנת 2008. בשנה זו היה שלל הדיג רק כ-10% מהשלל הרב-שנתי הממוצע. בלט במיוחד השלל הנמוך של אמנון הגליל (*Sarotherodon galilaeus*): שמונה טונות בלבד לעומת ממוצע רב-שנתי של כ-300 טונות (נתוני אגף הדיג). בשנים 2009 ו-2010 חלה התאוששות מסוימת, אך גם ב-2010 שלל הדיג של אמנון הגליל היה רק כחמישית מהשלל הרב-שנתי הממוצע. אמנון הגליל המוכר גם בכינוי "מושט", הוא מין טבעי לאגם, בעל תפקיד מרכזי במארג המזון וערך מסחרי גבוה. בדיון מקצועי של כ-30 מומחים מכל הארץ שהתקיים במרץ 2008 הייתה תמימות דעים שהסיבה העיקרית לקריסת דיג אמנון הגליל היא דיג יתר ^[1]. דיג יתר פירושו סילוק דגים מהאגם בקצב גבוה מהקצב שמאפשר גידול מחדש שלהם, והוא תוצאה של השתכללות שיטות הדיג ושל הגברת מאמץ הדיג. הבעיה מחמירה מאחר שהדייגים משתמשים ברשתות שגודל העין בהן קטן מהמותר על פי חוק. גם הפרות אחרות של תקנות הדיג, כמו הרעלות דגים ודיג בבטיחה (בקעת בית צידה), מחריפות את המצב. בדיון הועלו גם נושא אכלוס הכינרת בדגיגי אמנון הגליל (פעולה המתבצעת מדי שנה שמטרתה להגדיל את השלל), וכן השאלה האם קורמורנים (*Phalacrocorax*) הניזונים מדגים תורמים להפחתת שלל הדיג. דיג יתר שמוביל לקריסת הדגה הוא תופעה מוכרת בימים ובאגמים בעולם כולו. הפתרון המקובל בעולם הוא של השבתת הדיג לתקופה של מספר שנים. דוגמאות לכך הן השבתות הדיג באגם האדום במינסוטה שבארה"ב, בנהר האלווה בקולומביה הבריטית שבמערב קנדה, וכן בחופים המזרחיים של קנדה. בכולם קרס הדיג המסחרי, ובכולם השבתה מוחלטת עזרה לשיקומו. לאור קריסת הדיג בכינרת ועל רקע הניסיון מהעולם הומלץ על השבתה של הדיג לשנתיים, שבמהלכן יקבלו הדייגים פיצוי כספי. במקביל, תוכננה פעילות להרחקת קורמורנים מהכינרת. ההתנגדות להשבתת הדיג התעוררה מצד הדייגים, שחלקם הגדול לא מנהל ספרים ולכן לא יוכל ליהנות מהפיצוי המובטח.

ג' אמנון במעגן בטבריה שהורעלו על-ידי דייגים באופן מכוון / צילום: תמר זהרי

המתנגדים להשבתה באו בטענות על כך שאכלוס דגיג אמנון הגליל, שעלה והגיע ל-6 מיליון דגיגים לשנה בשנים 1999–2002, הוקטן בשנים שלאחר מכן. יש לציין כי כמות הדגיגים המאוכלסים אכן הוקטנה ל-2.5 מיליון בשנת 2005, וזאת בעקבות נתונים שהראו שהגדלת מספר הדגיגים המאוכלסים ל-6 מיליון לא הביאה לעלייה בשלל הדיג של האמנון. מאחר שהדגיגים לא שרדו בכינרת, לא היה טעם באכלוס כמות כה גדולה שלהם. אנשי המקצוע הצביעו על גודלם הקטן של הדגיגים המאוכלסים (פחות מ-5 גרם לדגיג) כגורם לשרידותם הנמוכה, והמענה שהציעו היה אכלוס דגיגים גדולים יותר. מכיוון שדגיגים גדולים יותר הם גם יקרים יותר – חלה הקטנה נוספת במספר הדגיגים המאוכלסים. באכלוס האחרון שהתרחש באוגוסט 2010 היו אמורים לאכלס לראשונה דגיגים גדולים יותר, אך לא ברור אם הדבר אכן נעשה. עדיין מוקדם מכדי לראות תוצאות בשטח. בכל מקרה, לאכלוס הכינרת בדגיגים יש חיסרון משמעותי והוא צמצום המגוון הגנטי (כי למיליוני דגיגים יש מספר מצומצם של הורים, שכולם מלהקת רבייה אחת). צמצום המגוון הגנטי פירושו עמידות נמוכה למחלות וכושר הסתגלות נמוך לשינויים סביבתיים. זוהי סיבה נוספת לצמצום את האכלוס של אמנון הגליל ולעודד גידול של אוכלוסיות טבעיות של מין זה. רוב אנשי המקצוע סבורים שהשבתת דיג נחוצה ביותר כדי לאושש את הדגה בכינרת, וחשובה כדי לשמור על האיזון האקולוגי בה [1]. לאחרונה חברו לדייגים מספר אנשי מקצוע בעלי דעות מנוגדות, וגייסו למען מטרם לוביסטים וח"כים. הם הצליחו לגרום לדחיית ההשבתה למועד שלא נקבע, וכעת דורשים מבג"ץ לבטלה כליל. מהלך תפעולי חלופי שעומד כיום על הפרק, ושמתרתו להגן על הדגה באגם ולאפשר את התאוששותה, הוא הכרזה על אזור הבטיחה כעל שמורת טבע ימית. בשמורה כזו יחול בכל ימות השנה איסור מוחלט על דיג ועל כניסת כלי שיט ממונעים. ללא קשר להשבתה, הכינרת זקוקה באופן דחוף לאכיפה קפדנית של חוקי הדיג. טענה זו מושמעת כבר שנים רבות, אך עקב מחסור בכוח אדם – האכיפה ממשיכה להיות מוגבלת בהיקפה וביכולת ההרתעה שלה.

מקורות

1. זהרי ת, גזית א, מרקל ד, ואוסטרובסקי א. 2008. שפל בשלל הדיג של אמנון הגליל בכינרת. *דיג ומדגה* 39(1-2): 1224-1214.

